

TEÓRIA A METODOLÓGIA

K NIEKTORÝM METODOLOGICKÝM OTÁZKAM HISTORICKÉHO POZNANIA¹

VÁCLAV ČERNÍK – JOZEF VICENÍK

ČERNÍK, Václav – VICENÍK, Jozef. On some methodological questions of historical knowledge. *Historický časopis*, 2010, 58, 2, pp. 193-212, Bratislava.

The essay is an analysis of selected methodological problems of historical knowledge. In the introduction, the authors consider existing disputes in the methodology of the historical sciences: naturalism and antinaturalism, nomothetism and ideographism, synchronism and diachronism. The authors seek a key to solution of these contradictions in overcoming the antihistorical conception of human nature or the essence of man, the structure of society and social science laws. They concentrate their attention on the analysis of the historical retrospective and historical genesis. They show that the unification of these two approaches enables a theoretical basis for historiography and establishment of the problem of integration of the nomological explanation and humanist interpretation. In another part of the work, they consider the nature of historical narrative. They distinguish the shaping of a story in art and in historiography, and they analyse the problem of the truth and meaning of historical narrative and its criteria.

Historical retrospective. Historical genesis. Historical narrative.

Našou úlohou v danej stati bude rozbor historickej metódy, čiže metódy výstavby historických vied. Zaujímá nás, čím sa metóda výstavby historických vied odlišuje od metódy výstavby tzv. teoretických či štrukturálnych sociálnych vied, ako je ekonómia alebo sociológia. Pozrieme sa najprv na existujúce spory v metodológii historických vied. Potom preskúmame otázku vzťahu historickej retrospektívy a historickej genézy. Následne poukážeme na význam historickej narácie v tvorbe historikov, na rozdiel medzi utváraním príbehu v umení a v historických vedách a napokon rozoberieme problematiku pravdy a významu v historickej narácii.

Existujúce spory v metodológii historických vied

Vývin historickej spisby a jej metodológie smeroval od tradičného historického bádania, ktoré ešte nebolo ucelenou vedou alebo rezignovalo na to byť vedou, k teoreticky fundovanej histórii, ktorá sa chápe ako jedna z autonómnych vedných disciplín. Pou-

1 Táto stať je podstatným rozvinutím článku ČERNÍK, Václav – VICENÍK, Jozef. Historical Narration. Controversy between Constructivism and Scientific Realism. In *Human Affairs*, 2009, Vol. 19, N. 2, s. 182-193. Ďakujeme anonymným recenzentom za cenné pripomienky. Usilovali sme sa ich zapracovať do nášho textu pri jeho konečnej redakcii. Táto stať je úzkym výsekom zo široko koncipovanej monografie o metodológii spoločenských (sociálnych a humanitných) vied, ktorú pripravujeme do tlače.